

Iliász

Keletkezése: kr.e. 8.sz.

A trójai háború 10 évéből 52 napos szakaszt emel ki. A középpontban Akhilleusz áll és az ő haragja.

Verselése: időmértékes, 15700 hexameterből áll.

Szerkezete: 24 ének, lineárisan előreutató a cselekmény

Embereszmény: Akhilleusz a hősi halállal megszerezhető dicsőséget választja a hosszú békés, de névtelen, dicstelen élet helyett. A katonai erényekben, harci dicsőségekben megtestesülő emberi nagyság a homéroszi kor ideálja volt.

Odüsszeia

Keletkezése: kr.e. 8.sz. Végén

Témája: a trójai háború után, Odüsszeusz bolyongása, 10 évig tartó küzdelme a hazatérésért.

Verselése: időmértékes 12110 hexameterből áll.

A hősköltemény jelen ideje 40 nap. Ennyi idő telik el a cselekmény megindulása (a hős hazatérését) elhatározó istengyűlés és befejeződés (Itthakai békekötés) között.

Szerkezete: 24 ének, ezen belül az 1 és 12 ének Odüsszeusz kalandos utazása, 13 és 14 ének a hazatérése. (9-12 kalandok, 1-4 Itthaka, 5-8 Kalipszo nimfánál)

Embereszménye: a sokat tapasztalt, bölcs, leleményes, másokkal is törődő Odüsszeusz, aki saját sorsának irányítója, a polisz polgárság eszménye.

Odüsszeusz 10 kalandja

A kikónok földje:

A kikónok Iszmarosz szigetén laknak és ez a sziget a Trójából hazafelé tartó Odüsszeusz és társai első megállója.

Úgy látszik, hogy a görögöket itt még viszi a trójai háború lendülete, mert gyorsan a sziget kifosztása, a férfiak leölése és az asszonyok rabul ejtése mellett döntenek.

A zsákmányolás nincs ellenére Odüsszeusznak sem, azonban ő az egyetlen, aki felfigyel arra a tényre, hogy nem csak magán a szigeten, hanem a közeli szárazföldön is élnek kikónok, akik aligha fogják tétlenül nézni társaik lemészárlását, tehát ellentámadás várható.

Odüsszeusz szerint erre vagy fel kéne készülni, vagy megelőzni a dolgot és minél hamarabb eltűnni a szigetről. A társait azonban nem tudja meggyőzni, ők ünnepelni akarnak, mulatni, levezetni a feszültséget.

És Odüsszeusznak igaza lesz, a phaiákok komoly sereget vonnak össze és megtámadják a görögöket. Az akháj harcosok eleinte jól tartják magukat, de a nap végére a szárazföldi phaiák sereg kerül fölénybe, Odüsszeuszéknak menekülniük kell, ha nem akarnak döntő vereséget szenvedni.

A csatának azonban megvan az ára is, Odüsszeusz hajónként hat embert veszít, bár az az eposzból nem derül ki, hogy pontosan hány hajója és hány embere is volt kezdetben.

A lótuszevők szigete:

Az Iszmaroszról való pánikszerű és meglehetősen szégyenteljes menekülés után három napig vesztegelnek a hajókkal a szélcsend miatt, majd következik egy 9 napig tartó hajóút, aminek során egy vihar (Poszeidón) a lótuszevők szigetére sodorja a társaságot.

Persze elsőre nem tudják, hogy a szigeten lótuszevők laknak, ezért Odüsszeusz kiküld három embert, hogy derítsék fel a környéket, élnek-e egyáltalán emberek a szigeten.

Élnek, a lótuszevők, akikről kiderül, hogy kedves, barátságos, vendégszerető népek, a három felderítőt meg is kínálják lótusszal.

Persze, azt nem árulják el, hogy a lótusz evésének vagy egy sajátos mellékhatása: aki fogyaszt belőle, az furcsa kábulatba esik, amiben mindent elfelejt, ami addig fontos volt neki: a céljait, a szeretteit, az otthonát, csak a lótuszra tud koncentrálni.

Így jár a három felderítő is, akiket a keresésükre induló társaik képtelenek rábeszélni a hajókra való visszatérésre, így – Odüsszeusz parancsára – végül megkötözve hurcolják vissza őket.

A küklopszok szigete:

A lótuszevők szigetén tett látogatás azon kevés kalandok közé tartozik, amit Odüsszeusz megúszott emberveszteség nélkül.

Nem volt ilyen szerencsés a küklopszok szigetén Polüphémossal, a küklopsszal. Ez a kaland részletesen ki van fejtve a Odüsszeia kilencedik énekében.

Fontos azonban megjegyezni, hogy ez a kaland, és a vele járó emberveszteség tulajdonképpen Odüsszeusz kíváncsiságának és elbizakodottságának köszönhető. Ő az ugyanis, aki mindenáron be akar menni a Polüphémosz barlangjába és megvárni az egyszeműt, társai hiába próbálják lebeszélni róla.

Meg is lesz a következménye, Odüsszeusznak minden ravaszságára szüksége van, hogy ki tudjanak keveredni a csapdából.

A szelek királyának (Aiolosz) szigete:

A küklopszos kaland után a következő megálló Aiolosznak, a szelek királyának szigete.

Itt nem fenyegeti veszély hőseinket, a szigeten barátságosan fogadják őket, kapnak ételt, italt és lehetőségük van pihenni egy kicsit.

Odüsszeusz elmeséli Aiolosznak, hogy mi történt velük addig.

Segítséget is kapnak a szelek királyától, aki egy kilenc éves marha bőréből készített tömlőbe zárja a viharos, káros szeleket, és a zsákot átadja Odüsszeusznak.

A feladat egyszerű: amíg nem nyitják ki a tömlőt, addig nem szabadulnak ki a szelek, tehát Odüsszeuszék nem kerülnek viharba, így hamarosan hazatérhetnek.

Indulás után kilenc napig nincs is gond, addig ugyanis Odüsszeusz bírja alvás nélkül, végig ő kormányozza a hajót, hogy hamarabb hazaérjenek.

Már látszanak is Ithaka partjai, amikor Odüsszeusz két hibát is elkövet. Az egyik az, hogy nem árulta el a legénységnek, hogy mi van a tömlőben, a másik pedig az, hogy mivel már biztosnak érzi a hazatérést, így elalszik, gondolván, hogy most már azért túl nagy baj nem történhet velük.

A két hiba azonban Ithaka partjainál összeér, ugyanis Odüsszeusz alvását kihasználva a legénység azon kezd tanakodni, hogy mi lehet a zsákban.

És mivel Odüsszeusz emberei arra jutnak, hogy bizonyára kincsekkel van kitömve az a zsák. Győz a kapzsiság, mert milyen dolog már, hogy míg Odüsszeusz kincsekkel megrakodva tér haza, addig nekik, az egyszerű harcos-tengerészeknek semmijük sincs.

Kibontják a zsákot, elszabadulnak a szelek és egészen Aiolosz szigetéig fújják vissza a hajót.

Odüsszeusz tombol, de most már nem tehet semmit. Reménykedik ugyan, hogy Aiolosz újra segít nekik, de amikor a szelek ura megtudja, hogy kibontották a zsákot, akkor ebből arra következtet, hogy valamelyik isten – vagy akár több is – nagyon ellenzi Odüsszeusz hazatérést. Tehát ő sem segít.

Az emberevő óriások szigete:

A szelekkel megesett kaland azért is különösen fájó Odüsszeusznak, mert már látótávolságon belül volt az otthona, most pedig újra visszakerül oda, ahonnan nem sokkal korábban indult.

A szelek urának szigetét elhagyva, hat napos hajóút után érkeznek Lámosz szigetéhez, ahol az lasztrügónok élnek. A sziget központja Télepusz városa, a nép királya pedig Antiphatész.

Ennyit tudnak Odüsszeuszek, bár még egyikük sem találkozott egyetlen lasztrügónnal sem. A sziget kikötője viszont híresen csendes vizű, Odüsszeusz 12 hajójából 11 be is hajózik és horgonyt vet.

Csak Odüsszeusz vezérhajója marad a kikötőn kívül, hősünk rosszat sejt.

És igaza is lesz, mert hamar kiderül, hogy a lasztrügónok még a küklopszoknál és nagyobb termetű lények, ráadásul hasonlóan kedvesek is, és ugyanúgy szeretik az emberhúst.

Mire ez kiderül, addigra Antiphatész megeszi Odüsszeusz egyik hírnökét, társai pedig óriási sziklákat hajigálva süllyesztik el a kikötőben horgonyzó hajókat, csak Odüsszeusz hajójának sikerül elmenekülnie.

Kirké szigete:

Odüsszeusz helyzete egyre kétségbe ejtőbb, egy kivételével az összes hajóját elvesztette, ezzel pedig nemcsak emberei nagy részét, de a Trójában, majd a kikónok földjén zsákmányolt kincsek többségét is.

A következő állomás Aiaié szigete, ami kezdetben nem tűnik veszélyesnek.

De Odüsszeusz nyughatatlansága és kíváncsisága ismét bajba sodorja őket. Odüsszeusz ugyanis vadászat közben füstöt vesz észre a távolban, ebből következik, hogy a sziget lakott, kérdés, hogy érdemes-e kideríteni, hogy ki vagy kik laknak rajta.

A legénység persze nem örül, és rámutatnak, hogy eddig akárhányszor derítettek fel egy szigetet, mindig rossz történet.

Odüsszeusz azonban hajthatatlan, a kétfelé osztott legénység egyik részét Eurülokhosz vezetésével, felderítésre küldi.

Vesztükre, mert a füst Kirké, a varázslónő kunyhójából száll fel, akinek sajátos hobbija, hogy szereti különböző állatfélélékké változtatni a hozzá betévedőket.

Így jár Eurülokhosz is, akinek 22 emberét disznóvá változtatja Kirké, maga Eurülokhosz is alig tud elmenekülni.

Odüsszeusz persze rögtön fegyvert ragad, amikor megtudja társai sorsát, de itt kénytelen Pallasz Athéné is belenyúlni az eseményekbe, különben a hősnek esélye sem lenne Kirké ellen.

Pallasz pedig Hermésszel küldet varázsfüveket Odüsszeusznak, aminek segítségével Kirké varázslata nem fog rajta.

Így Odüsszeusz elkerüli az állattá válás sorsát, sőt, annyira sikerül összemelednie Kirkével, hogy a varázslónő szeretője lesz, és társaival együtt egy évig marad a szigeten.

Az alvilág:

Egy év után azonban megint mehetnékük támad. Kirké pedig betartja korábban tett ígéretét, miszerint segít nekik.

Más kérdés, hogy Kirké tanácsa nem tűnik veszélytelennek, ugyanis Odüsszeusznak le kell szállniuk az alvilágba, ahol majd Teiresziász, a vak jós fogja neki elmondani, hogy hogyan térhet végre haza.

Odüsszeusz nincs elragadtatva a lehetőségtől, hogy Hádész birodalmába kiránduljon, de nincs jobb ötletük, így a következő kaland az alvilágba viszi őket.

Ott bemutatják a Kirké által előírt szertartást, majd megjelenik Teiresziász szelleme is, aki azért túl sok jóval nem biztatja őket.

Odüsszeusz előtt még hosszú és gyötrelmes utazás vár, aminek végén egyáltalán nem biztos, hogy haza is ér. Viszont biztos, hogy nem ér haza, ha Heliosz, a napisten szigetén, amire majd elvetődnek, esznek az isten marháiból.

Akkor bizony nem látják többé Ithaka partjait, vagy esetleg talán csak Odüsszeusz, de ő is csak további hosszas bolyongás után.

Ráadásul Teiresziász azt is elárulja, hogy hazaérkezése után sem pihenhet Odüsszeusz, mert a házában kérők ostromolják feleségét, Pénelopét, hogy válasszon közülük új férjet.

Odüsszeusznak – csellel vagy erőszakkal – meg kell ölnie a kérőket, ami persze újabb bonyodalomhoz fog vezetni, hiszen a kérők az Ithaka körüli szigetek királyai és fejedelmei, vagy azok fiai, tehát komoly diplomáciai bonyodalom várható, ha Odüsszeusz leöli őket.

Ezt úgy védheti ki, hogy a mészárlás után vándorútra kell indulnia, hogy az isteneknek áldozatot mutasson be. Egy evezővel a vállán addig kell vándorolnia, amíg olyan helyre nem ér, ahol nem ismerik fel, hogy az evező mire való. Ezt onnan fogja tudni, ha az evezőt péklapátnak nézik.

Azon a helyen kell áldozatot bemutatnia Poszeidónnak.

Teiresziász jóslatai nem festik túl rózsásra a jövőt, de Odüsszeusz nem tehet semmit, hiszen Teiresziász már életében is arról volt híres, hogy minden jóslata beválik.

Visszatérnek Kirkéhez, aki tanácsokkal látja el őket a következő kalandokkal (a szirének szigete, Szküllá és Kharübdisz) kapcsolatban, majd útnak engedi őket.

A szirének szigete:

A két szirén szigeténél tett látogatás az egyik legismertebb Odüsszeusz kalandjai között. Mivel Kirké előre elmondja, hogy mi fog történni, így Odüsszeusz fel tud készülni a szirének énekére.

Minden társa fülét betömi viasszal, hogy ne hallják az éneket. Mivel azonban Odüsszeusz egyik fő tulajdonsága a kíváncsiság, ezért ő szeretné meghallgatni az éneket.

A szirének dala viszont veszélyes, a szigetre csábítja a gyanútlan hajósokat, ahol aztán a két szirén megeszi az énektől elbűvölt szerencsétleneket.

Odüsszeusz ezt úgy védi ki, hogy az árbóchoz kötözteti magát az embereivel, így meg tudja hallgatni a sziréndalt, de túl is élük a dolgot.

Szkülla és Kharübdisz:

Míg a szirénekkel kapcsolatban Kirké tudott ellenszert, addig Szkülla és Kharübdisz esetén nincs ilyen.

Kirké figyelmezteti Odüsszeuszt, hogy ennél a kalandnál mindenképpen embereket fog veszíteni, semmit sem tehet ellene.

A szirének szigete után két irányba hajózhatnak tovább. Az egyik irányban áll a Bolygó Szikla, egy hatalmas, sima falú szikla a tengerben, ami még a közelében elszálló madarakat is elpusztítja. Erre nem érdemes menni.

A másik irányban két szikla áll egymással szemben: Szkülla és Kharübdisz.

Az egyik sziklán lévő barlangban lakik a Szkülla nevű tizenkét karú, hatfejű szörny, a másik sziklánál pedig a Kharübdisz van, egy hatalmas erejű örvény, ami naponta háromszor beszívja, majd kilöki a tengervizet.

A túlélés esélye mindenhogy kicsi, hiszen ha megpróbálják elkerülni a Szküllát, akkor belefutnak a Kharübdiszba, és fordítva.

Odüsszeusz végül úgy dönt, hogy Kirké tanácsát követve a Szkülla felé hajózik, mert itt legalább némi esély van a túlélésre, annak ellenére, hogy biztosra vehető, hogy a szörny mind a hat feje meg fog enni egyet az emberei közül.

Így is történik, de így még mindig kevesebbet megúszták mint az összes többi lehetőségnél.

Heliosz szigete:

A napisten szigete: Thranakié.

Mivel erről a szigetről Teiresziász is jósolt az alvilágban, majd Kirké is figyelmeztette őket, hogy ne hagyják levágjanak akár csak egyet is a napisten állatai közül, ezért Odüsszeusz biztos, ami biztos alapon ki sem akar kötni a szigeten.

A legénység azonban elégedetlenkedni kezd, enni-inni, pihenni akarnak. Odüsszeusz végül enged nekik, de mindenkit megesket, hogy nem nyúlnak Heliosz állataihoz.

Aztán persze nem így lesz, mikor kifogynak a magukkal hozott élelemből, Odüsszeusz pedig éppen nincs jelen, akkor Eurülokhosz vezetésével csak levágnak néhány marhát.

A katasztrófa ezzel bekövetkezik, a napisten pillanatok alatt értesül az esetről és bepanaszolja Odüsszeuszt Zeusznál: kijelenti, hogyha Zeus nem ad neki elégtételt – vagyis nem süllyeszti el Odüsszeusz utolsó hajóját –, akkor Heliosz tesz róla, hogy a nap ne világítson többet se az embereknek, se az isteneknek.

Zeusz pedig nem tehet mást, megígéri és meg is teszi. A szigetről való indulás után elsüllyeszti Odüsszeusz hajóját, a teljes legénység elpusztul, csak Odüsszeusz éli túl a dolgot és kilenc napos hánykolódás után vetődik Kalüpszó nimfa szigetére, ahol aztán majd 7 évig „raboskodik”.

Innen utazik aztán tovább tutajjal, amit Poszeidón elsüllyeszt. Így kerül meztelenül a phaiákok földjére, ahol elmeséli kalandjait Alkinoosznak.

Antigoné

Témáját a thébai mondakörből meríti.

Szereplők:

- Antigoné és Iszméné → Oidipusz lányai
- Kreon → a király
- Haimon → Kreon fia, Antigoné vőlegénye
- Teiresziász → a vak jós
- Eurüdiké → Kreon felesége

Megemlítik a történetben:

- Epeoklész → védte a várost (Antigoné és Iszméné testvére)

- Polüneikész → támadta a várost (Antigoné és Iszméné testvére)
- Oidipusz

Konfliktusok rendszere	
Antigoné	Kreon
Iszméné	Haimon, Teiresziász, őr

Antigoné: fontosak számára a szokások, a hagyományok. Határozott, magabiztos lány, makacs, megrendíthetetlen, de bátran vállalja tetteinek következményeit. Ő az egyetlen, aki a lelkiismeret parancsát életénél is drágábbnak tartja.

Kreon: Kreon célja, hogy a város békéjét helyreállítsa és fenntartsa. Zsarnokként viselkedik, nem hallgat senkire, nem befolyásolható, tévedhetetlennek tartja magát. A tragédia végén saját bűnei miatt omlik össze.

Iszméné: óvatos, törvénytisztelő, fejet hajt a zsarnok előtt, bár nem ért egyet vele. Testvérét nem segíti a temetésben, de mikor Antigonét elítélik, akkor ő bűnrészességet akar vállalni, ezt családszeretetére, becsületességére vall.

Haimon: bölcs, okos, érvekkel próbálja apját meggyőzni, hogy lássa be hibáit, ezzel szembe száll apjával és a kor értékrendjével. Inkább Antigonét a szerelmét választja.

Teiresziász: kívülálló, tárgyilagosan tud ítélni, bár vak, ő lát a „legtisztábban”. Érzelmek nem befolyásolják. Biztos az érzékeiben.